

Dnro 7527/93/21

23.9.2021

Eduskunta, Hallintovaliokunta
HaV@eduskunta.fi

Hallintovaliokunnan asiantuntijapyyntö 13.9.2021

Asiantuntijalausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle HE 35/2021 Schengenin tietojärjestelmän käyttöä koskevia asetuksia täydentäväksi lainsäädännöksi

Hallintovaliokunta on pyytänyt tietosuojavaltuutetun toimistolta asiantuntijaa kuultavaksi ja kirjallista asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle Schengenin tietojärjestelmän käyttöä koskevia asetuksia täydentäväksi lainsäädännöksi (HE 35/2021).

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annettua lakia, henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annettua lakia sekä henkilötietojen käsittelystä Tullissa annettua lakia. Esityksen mukaan mainittuihin lakeihin lisättäisiin kansallinen sääntely, joka on tarpeen Schengenin tietojärjestelmän käyttöä koskevien Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusten täydentämiseksi poliisin, Rajavartiolaitoksen ja Tullin toimialoilla.

Lisäksi muutettaisiin eräitä muita kansainväliseen tiedonvaihtoon liittyviä säännöksiä. Niissä säädettäisiin tietojen saamisesta Euroopan unionin yhteisistä tietojärjestelmistä terrorismirikosten ja vakavien rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi sekä henkilötietojen luovuttamisesta Euroopan unionin yhteisiin tietojärjestelmiin.

Tietosuojavaltuutetun toimisto kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä Schengenin tietojärjestelmän käyttöä koskevia asetuksia täydentäväksi lainsäädännöksi ja lausuu kunnioittaen seuraavaa.

Lausunto

SIS-asetukset ovat suoraan sovellettavaa oikeutta. Asetuksia täydentävän kansallisen sääntelyn tarve liittyy pääosin tarpeeseen nimetä tietyt asetuksissa tarkoitetut viranomaiset vastuunjaon selkeyttämiseksi sekä tarpeeseen säätää henkilötietojen luovuttamisesta tietosuojalainsäädännön ja julkisuuslain vaatimusten mukaisesti.

Poliisin, Rajavartiolaitoksen ja Tullin henkilötietolakien sääntely päivitetään vastaamaan uusia SIS-asetuksia. Muita toimivaltaisia viranomaisia koskevaan kansalliseen lainsäädäntöön ei ole arvioitu tarvittavan muutoksia.

Poliisin henkilötietolaissa säädettäisiin jatkossa tietojen saannista eräistä eurooppalaisista tietojärjestelmistä terrorismirikosten ja vakavien rikosten estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi. Lainkohdassa nimettäisiin keskusrikospoliisi,

suojelupoliisi ja Tulli keskusyhteyspisteiksi viisumitietojärjestelmän tietojen saamiseksi lainvalvontatarkoituksessa. Rajavartiolaitoksen esikunta ei toimisi enää VIS-järjestelmän lainvalvontakäytön keskusyhteyspisteinä. Jäsenvaltioiden nimeämien viranomaisten ja Europolin pääsystä tekemään hakuja viisumitietojärjestelmästä (VIS) terrorismirikosten ja muiden vakavien rikosten torjumiseksi, havaitsemiseksi ja tutkimiseksi tehdyn neuvoston päätöksen 2008/633/YOS (jäljempänä *VIS-päätös*) mukaiseen tiedonsaantiin oikeutetut kansalliset viranomaiset pyytäisivät tiedot poliisin henkilötietolaissa nimettyjen keskusyhteyspisteiden kautta, eikä keskusyhteyspisteistä säädettäisi erikseen muita toimivaltaisia viranomaisia koskevassa lainsäädännössä.

Keskusrikospoliisi nimettäisiin lisäksi Eurodac-asetuksessa tarkoitetuksi kansalliseksi yhteyspisteeksi, joka voi pyytää sormenjälkitietojen vertailua Eurodac-tietoihin lainvalvontatarkoituksessa, sekä Eurodac-asetuksessa tarkoitetuksi tarkastavaksi viranomaiseksi. Lainvalvontatarkoitukseen tapahtuva tiedonsaanti kytkettäisiin sekä viisumitietojärjestelmän että Eurodac-järjestelmän osalta kansalliseen rikoslakiin sekä rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annettuun lakiin.

Sisällöllisesti ehdotettu tiedonsaantia koskeva sääntely ei muuttaisi nykytilaa merkittävästi. Sekä VIS-päätöksen että Eurodac-asetuksen osalta nimetyt viranomaiset on jo nyt nimetty lainkohdassa tarkoitettuihin rooleihin. Ehdotuksen tavoitteena onkin ensisijaisesti kansainvälistä tiedonvaihtoa koskevien säännösten yhdenmukaistaminen ja täsmentäminen.

Sääntelyn yhdenmukaistaminen ja täsmentäminen on tavoitteena myös ehdotuksessa, joka koskee henkilötietojen luovuttamista EU:n yhteisiin tietojärjestelmiin. Ehdotetut säännökset kattaisivat henkilötietojen luovuttamisen SIS-järjestelmän lisäksi Eurodac-järjestelmään ja viisumitietojärjestelmään (VIS). Tietojärjestelmien säädöspohjan muodostavissa asetuksissa säädetään kansallisille viranomaisille henkilötietojen luovuttamiseen liittyviä velvoitteita. Asetusten nojalla käsiteltävät henkilötiedot ovat kuitenkin pääsääntöisesti salassa pidettäviä, joten asetuksia täydentävä kansallinen sääntely on arvioitu tarpeelliseksi julkisuuslaissa asetettujen edellytysten huomioimiseksi.

SIS-järjestelmässä olisi SIS-rajatarkastusasetuksen ja SIS-poliisiyhteistyöasetuksen johdanto-osan 20 kappaleen mukaan voitava käsitellä biometrisiä tietoja, joiden avulla kyseessä olevat henkilöt voidaan tunnistaa luotettavasti.

Valokuvien, kasvokuvien ja sormenjälkitietojen tallentamista koskevista erityissäännöistä säädetään SIS-rajatarkastusasetuksen VI luvussa ja SIS-poliisiyhteistyöasetuksen XII luvussa, joista jälkimmäinen sisältää erityissäännöt myös DNA-tunnisteiden tallentamiseksi. Suomessa SIS-kuulutusten kannalta operatiivisesti tarkoituksenmukaisia biometrisiä tunnisteita sisältyy erityisesti poliisin ja Rajavartiolaitoksen rikosperusteisesti talletettuihin tuntomerkkitietoihin, poliisin passirekisteriin ja henkilökorttirekisteriin, poliisin rekisteriin tallennettuihin ulkomaalaisten tunnistamistietoihin sekä Maahanmuuttoviraston rekisterinpitoon maahanmuuttohallinnon henkilötietolain nojalla tallennettuihin tietoihin. Kansallisissa henkilötietolaeissa on kuitenkin asetettu kuulutusten tallentamisen kannalta merkityksellisiä rajoituksia erityisesti biometrisiin tietoihin kuuluvien tietojen käsittelylle ja luovuttamiselle. Kansallisiin rekistereihin sisältyvien biometristen tietojen luovuttamisen edellytykset vaihtelevat tietojen alkuperäisestä käsittelytarkoituksesta riippuen.

SIS-rajatarkastusasetuksen VI luvussa ja SIS-poliisiyhteistyöasetuksen XII luvussa säädetään myös valokuvien, kasvokuvien ja sormenjälkitietojen avulla tapahtuvasta todentamisesta ja hausta ja SIS-poliisiyhteistyöasetuksen XII luvussa lisäksi DNA-tunnisteiden avulla tapahtuvasta todentamisesta ja hausta. Tältä osin asetus ei edellytä täydentävää kansallista sääntelyä. Kansallisiin rekistereihin sisältyvien biometristen tietojen luovuttamisen kannalta merkityksellistä on kuitenkin, että SIS-järjestelmään tallennettuihin tietoihin voidaan tietyin edellytyksin tehdä hakuja myös lainvalvontatarkoituksessa tutkittavana olevien vakavien rikosten tai terrorismirikosten teko-
paikoilta löydettyjen täydellisten tai epätäydellisten sormenjälkien tai kämmenenjälkien perusteella. Tietojen luovutusedellytyksiä arvioitaessa on huomioitava, että biometristen tietojen käsittelyä rikostorjuntaan liittyvissä tarkoituksissa on kansallisessa lainsäädännössä rajattu tiukemmin kuin SIS-asetuksissa.

SIS-rajatarkastusasetuksen VI luvun säännöksiä sovelletaan myös SIS-palauttamisasetuksen soveltamisalaan kuuluvaan biometristen tietojen käsittelyyn.

Tietosuojavaltuutetun toimisto pitää esitettyjä muutoksia perusteltuina ja tarpeellisina. Biometristen tietojen osalta tietosuojavaltuutetun toimisto pitää tarkoituksenmukaisena, ettei biometristen tietojen kansallisiin käyttötarkoituksiin ja niiden luovuttamiseen SIS-järjestelmään esitetä laajentavia muutoksia.

Apulaistietosuojavaltuutettu

Asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi tarvittaessa tarkistaa tietosuojavaltuutetun toimiston kirjaamosta.